

A CXV-ik zsoltár Báthory Zs. korában.

Egy régi kiadatlan énekre hívjuk fel olvasóink figyelmét, oly énekre, mely szemmel láthatólag a Zsigmond-féle boldog korszak hatása alatt a XVI-ik sz. vége felé készült s unitárius szempontból mond ellent a fejedelmi udvar körül sürgő jezsuiták szent buzgolkodásának. Talán éppen a tiltakozás erélyes hangja miatt nem vehették fel ez éneket elődeink kinyomtatott énekeskönyvükbe. Nem vették fel sem az eddig előkerült legrégebb kiadásba, melyet nem, mint hibásan vélték, Dávid Ferencz korában, hanem jóval később, Thoroczkai Máté püspök idejében, 1606. táján bocsátottak ki régi betűkkel nyomtatva s a nyomtatás évét óvatosan elhallgatva a Heltai műhelyből. Ez új kiadású példányokat kétségkívül a ma már utolsó példányig kiveszett régebb kiadások évkönyvei közt akarták volna a kiadók a figyelem felköltése nélkül elelegyíteni. Nem vették fel itt közölt énekünket később a Thordai János felügyelete alatt 1630. táján készül újabb kiadásba sem, mely mindenben, formában úgy, mint tartalmában, a megelőzőket utánozta s melyet szintén hibásan tartottak eddig énekes könyvünk második kiadásának, a sokkal valószínűbb harmadik vagy negyedik helyett.

A nagy világ előtt tehát mind máig ismeretlen maradhatott énekünk. A szintoly ismeretlen költő valószínűleg latinból fordította. E fordítás alkalmával, úgy látszik, leginkább a Heltai-féle paraphrast tartotta szem előtt, a kinek egy pár ódon hangású rímet-rhythmust egyaránt nélkülöző énekét némi változtatással még a XVII sz. végén is énekelték templomainkban a régi katolikus hymnusok melódiájára. Így pl. az első zsoltárt: „Boldog ember az, ki nem jár az istenteleneknek tanácsán“ a „*Beatus vir*“ etc. nótájára énekelték. (Lásd: *Isteni Dicsiretek*. 1697. 46. l.)

Tárgyára s még inkább hangulatára nézve igen sokban megegyezik énekünkkel Bogáthi XLIV-ik zsoltára. Megegyezik a csaknem oly régi LXX. és XLII-ik zsoltár is a Thordai János-féle kiadásban. (537—543. 591—594. és 587—591 l.) Utóbbiból álljon itt a legjellemzőbb részlet a szükséges összehasonlítás kedvéért:

Tudjuk, hogy vétkeztünk,
Mert tégedet nem tiszteltünk;
Mint atyánkat, téged nem szerettünk;
Mint hatalmas urunkat, tégedet nem féltünk.

Azért kell már tisztelnünk,
Pogánokat, gyilkosokat,
Paráznákat, bálványimádókat,
 Kiknek el kell viselnünk kemény igájakat.

Elvöved mi töllünk
Országunkat, királyunkat;
 Földhöz veréd a mi *koronánkat;*
 Színed elől elvetted¹⁾ mi áldozatainkat.

Megszünék sok helyeken
 Szent nevednek dicséreti,
 Szép ifjaknak ékeséneklési;
 Mert a bálványimádás tölled ezt érdemli.

Közzülünk lev'gattál
Nagy sok gazdag főurakat,
Vitézeket, erős férfiakat;
 Kiknek kövér testekkel hizlalál vadakat.

Közzülünk rabbá tévél
 Sok menyeket, özvegyeket,
 Gyermekeket, gyenge szép szűzeket.
 Mind a mi bűneinkért mive'éd ezeket.

Mindezeket nyomtatásban is kiadhatták hitelődeink a Bocskai és Bethlen szabadabb léleketű korszakában. A most bemutatott CXV-ik zsoltárt azonban, főleg háromságellenes célzataiért, csak irott graduáljaik terjesztették el és tartották fenn az utókorra. Alábbi közlésünket abból a nevezetes codexből vettük, mely 1606—1628. közt keletkezve, tudunkkal egyedül őrizte meg a végkép elenyészéstől több XVI-ik sz.-beli unitárius énekünk dallamát. E codex az unitárius főiskolai könyvtár tulajdona. Könyvtári jegye: 57. II. 17.

Psalms CXV.

1.

Nem nekünk Uram, nem nekünk Uram
 Add az tisztóséget:
 Hanem csak neked és szent nevednek
 Add az dicsőséget.

2.

Bejöttek közénk a bálványozók
 És az *misemondók,*
 Kik csalárdkodnak, Christus nevében,
 Ugy mint képmutatók.

3.

Kik mi ellenünk hamisan mondják:
 Nincs nektek Istenek.
 Nincsen Christustok, nincsen hűtötök.
 Nincs keresztyénségtek.

¹⁾ *Elvetted* székelyesen.

4.

Te tudod nyilván, hatalmas Isten,
 Hogy te vagy Istenünk.
 Tégedet hiszünk, tégedet vallunk,
 Tégedet imádunk.

5.

Az Christus Jézust hiszszük és valljuk
 Te fiadnak lenni;
 Fogantatottnak a szent lélektől.
 Szűz magvának lenni.

6.

Nincsen mi köztünk *idegen* Isten,
Háromságos Isten,
 Ki három személy, egy állat volna:
 Csodálatos Isten!

7.

Nem kellnek nekünk az sok kereszttek,
Amaz bálvány képek;
 A holt szenteknek hamissan költött
 Nagy sok tiszteletek.

8.

Az mi Istenünk mennyekben lakik,
 Minden felett vagyon.
 Valamit akar ő cselekedni,
 Hatalmában vagyon

9.

Azoknak pedig az ő Istenek
Csak templomban lakik:
 Arany, ezüsttel, kővel és fával,
 Képpel ábráztatik.

10.

Azt mondgya Christus az Isten felől,
 Hogy lélek az Isten;
 És imádatni ő igasságban
 Akar és lélekben.

11.

De ők ez ellen imczt kiáltják,
 Hogy személy az Isten;
 És nem egy személy, de három személy,
 Egy állatú Isten.

12.

És tiszteltetni akar képekkel:
Bálványimádással;

Sok oltároknak csinálásával,
Templom rakásával.

13.

Misemondással, gyertyagyújtással,
Drága öltözettel;
Orgonálással, csengetésekkel
Es kiáltásokkal.

14.

Ezeket feddik az szent propheták
Az *pogán* népeklen;
És megcsufolák, meg is tiltották,
Izrael népében.

15.

Mert az képeknek nincsen szállások,
Nincsen sem látások;
Nincsen járások, nincsen hallások,
Sem tapasztalások.

16.

Nincsen illések (*izlések*), illatozások:
Nincs érzékenységek.
Nincsen erejek, nincsen hatalmok:
Azért semmi hasznok

17.

Szent Dávid király írja azokról,
Kik képet faragnak:
Légyenek, ugymond, *hozzá hasonlók*,
*A kik abban biznak.*¹⁾

18.

De te keresztyén, bizzál az Urban,
Az te Istenedben,
Ki segítője az ő népének
Minden szükségében.

19.

Az kik az Istent félik, rettegik,
Bizzanak ő benne:
Nem hadgya őket, megoltalmazza
Minden ő ügyökben.

20.

Megemlékezik az nagy Ur Isten
Az ötöt félőkről,

---

¹⁾ „Rettenetes mondás!“ -- jegyzi meg e helyre Heltai az ő zsoltárfordításában. „Miért mondgyák tehát: *Nem ártnak a képek*“ etc.

Kicsintől fogva mind az nagyiglan
 Ő nemzetségökről.

21.

Megáldgyon téged, oh istenfélő,
 Az egy igaz Isten,
 Ki teremtette mennyet és földet,
 Az nagy bölcs Ur Isten.

22.

Kinek lakása mennyekben vagyon,
 És az földet adta,
 És embereknek és fiainak
 Ő lakóul hagyta.

23.

Nem az megholtak dicsérik Istent,
 Kik föld alatt vadnak;
 De mi dicsérjük, kik földön lakunk.
 Örökké úgy legyen! ¹⁾

Közli: KANYARÓ FERENCZ.

---

¹⁾ A régi unitar. énekeknek szokott bevégzése: *Úgy legyen!* (Amen.)

Egyháztörténelmi adatok.

CXXV.

A csöbi oratorium elpusztítása és kárpótlása.

Az udvarhelymegyei Csöb községben az unitárius templomot 1788-ban vették el erőszakkal. A templom nélkül maradt unitáriusok valószínűleg egy kis oratoriumot építettek, a melyet azonban 1825-ben bordosi plébános Lőrincz Mihály, a kinek kezelése alá tartozott Csöb is, mint filia, buzgó hiveivel elfoglalt és elrontatott. Az unitáriusok keresetet indítanak a Szék tisztsége előtt, a minek eredménye az lett, hogy 1828-ban egy bizottság szállt ki Csöbbe a kárpótlás megállapítása végett. Ez ügyet világosítja meg az alábbi érdekes okmány, melyet ravai Kecskés István, a ki a ravai ekklának 34 évig volt curátora és ez ügynél szereplő egyén volt, irt meg és helyezett az ekkla lédájába. Kutatásaim közben ez iratra akadván, érdekesnek tartom szóról-szóra közölni.

»Emlékezetnek okáért irtam ezen nevezetes dolgot, a késő maradék hogy megtudgya azt, hogy Nemes Udvarhely Székben Csöbben az Unitáriusoknak Templomok volt, Melyet 1825-be a Csöbbi pápisták Hatalommal el Rontottak a Mellette volt fa Harang Lábbal együtt. Mely mián sok versengések valának, ezt megvizsgálni s orvosolni tudó személyek előtt, Melyből lett következés ez hogy ez 1828-ik Esztendőben Martyus 20-ik napján Méltóságos VKirály Biró Matskási Lajos ur a F. K. G. Decretum nyomán Csöbben jöve, mint preses. Maga mellé vevén Siményfalvi Kis Zsigmond urat, a T Kis Dullot Bözödujfalvi Kovács Elek urat. Jelen volt a Kereszturi Tractus Esperestye Ravai pap Nagy-Solymosi Kontz Márton ur is és az elrontató Borsodi plebanus Szent Királyi Lőrincz Mihály Uram. A mikor is elsőben a Templom helyét a honnat el rontatott, azon helyet □ ölkre mérvén Eppen akkorát a Csöbbi kert fölött a verőfényen a melyet ugyan Csöbben lako Károly György a falu helyiből vet volt, a melynek szükséges utat is járának a csöbi lakosok körül Heten a Templom Helyért adatott. Hoszsza ki a hegy felé 14 öl keresztül felfelé 6 öl melyek minden felől kiis köveztettek; ez után Bodosról Ravából négy vallásu emberekből 17 személyek Commesariusokk állitatának bé eskettetvén az el rontot Templom és Harang Láb megbetsüllésire. Ezek között voltam én is a ki alatt nevement